

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף קנב

איתמר מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין: חכמים תקנו ששכיב מרע גוסס שאומר או כותב שטר מתנה - אינו צריך לעשות קנין בשביל להקנות את המתנה, ודבריו 'ככתובים וכמסורים דמי'. משום שחששו שאם יצטרך לעשות קנין תטרף דעתו עליו.

אבל במקרה שהשכיב מרע כן עשה קנין, דהיינו שכתוב בשטר המתנה שעשה 'קנין חליפין' עם העדים להקנות את המתנה, נחלקו בזה רב ושמואל. רב סובר הוא 'הרכיב את המתנה על שתי סוסים' כלומר הוא נתן לה שני כוחות: כח של שכיב מרע, וכח של בריא. ושמואל אמר אינני יודע איך לדון את הדבר. והגמרא מבארת.

בי רב משמיה דרב אמרי: לדעת רב הוא 'הרכיב את המתנה על שתי סוסים' כלומר הוא נתן לה שני כוחות: כח של שכיב מרע, וכח של בריא. ולכן מצד אחד אם לבסוף הוא יבריא מחוליו הוא לא יוכל לחזור בו, שלא כמו מתנת שכיב מרע שאם לבסוף הבריא יכול לחזור בו. וזאת בגלל הקנין שעל ידו נתן למתנה כח של בריא. ומאי דך אם הוא כתב בשטר 'אני נותן את ההלואה (שהלותי לפלוני) לאיש פלוני במתנה' האיש זכה בכסף, אפילו שכסף לא נקנה 'בקנין חליפין', בגלל שהוא שכיב מרע 'ודברי שכיב מרע כמסורים' ואינם זקוקים לקנין.

לדעת שמואל בגלל שהוא עשה 'קנין חליפין' אנו חוששים שמא הוא התכוין להקנות את המתנה בקנין חליפין (הכתוב בשטר) ולא במתנת שכיב מרע. אלא שמכיון שהוא שכיב מרע, הוא התכוין להקנות את המתנה רק לאחר מותו, ומשכך הקנין לא חל, שהרי אדם לא יכול לעשות קנין לאחר מותו. ולכן המתנה לא חלה ממה נפשך, מצד השכיב מרע היא לא חלה כי הוא התכוין לתת אותה על ידי הקנין כבריא, ומצד הקנין היא לא חלה כי הוא התכוין שהקנין יחול רק לאחר מותו. (אבל אם הוא היה מתכוין להקנותה בתורת שכיב מרע היא היתה נקנית ללא קנין, כי כאמור דבריו כמסורים דמי).

ורמי דרב אדרב ודשמואל אדשמואל: הגמרא מקשה מדברי רב כאן על דבריו במקום אחר. וכן משמואל על שמואל.

דשלח רבין משמיה דרבי אבהו וכו': רבינו (= רב) אמר – שכיב מרע שאמר לפני מותו 'תכתבו שטר מתנה לפלוני שאני נותן לו מנה מהנכסים שלי, ותתנו לו את השטר'. ולפני שהספיקו לכתוב ולתת את השטר לאיש ההוא, מת השכיב מרע. לא כותבים את השטר ולא נותנים את המנה לאחר מותו, כי אנו חוששים שמא כוונתו של השכיב מרע היתה להקנות לאיש את המנה דוקא על ידי השטר, והרי אדם שמת כבר לא יכול לתת שטרות לאחרים. (אבל אם היה מתכוון להקנות לו את המנה בדיבור עצמו, היה האיש מקבל את המנה. כי 'דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמו').

ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכתא כותבין ונותנין: ושמואל חולק וסובר שכן כותבים ונותנים לו, כי השכיב מרע באמת התכוין להקנות לו את המתנה בדיבור, והוא אמר שיכתבו לו שטר רק כדי ליפות את כוחו של המקבל שתהיה לו ראייה על המתנה אבל לא התכוין להקנות לו אותה בשטר.

קשיא דרב אדרב קשיא דשמואל אדשמואל: קשה על רב, כי 'במתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין' אמר רב שהוא עשה את הקנין רק כדי לייפות את כוחו של הקמבל שיהיה לו גם קנין, ואילו ב'כתבו ותנו מנה לפלוני' אמר רב שחוששים שמא התכוין להקנות לו אותה רק בשטר (ואנו לא אומרים שהשטר הוא רק יפוי כח).

וקשה על שמואל. כי 'במתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין' אמר שמואל שחוששים שמא הא התכוין להקנות את המתנה בקנין, ואילו ב'כתבו ותנו מנה לפלוני' אמר שמואל שהוא אמר שיכתבו את השטר רק כדי ליפות את כוחו של המקבל.

דרב אדרב לא קשיא הא דקנו מיניה הא דלא קנו מיניה: 'במתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין' הרי עשו קנין, ולכן אנו אומרים שכוונתו היתה לייפות כוחו של המקבל, וודאי התכוין להקנות לו את המתנה עכשיו ולא לאחר מיתה. אבל ב'כתבו ותנו מנה לפלוני' לא עשו קנין, ולכן אנו וששים שמא התכוין להקנות לו אותה לאחר מיתה, דבר שכמובן אינו אפשרי.

דשמואל אדשמואל לא קשיא במיפה את כחו: ב'כתבו ותנו מנה לפלוני' מדובר שכתבו בשטר לשון של יפוי כח, וכפי שיתבאר להלן, ולכן בודאי התכוין להקנות לו

אותה עכשיו בדיבורו ולא לאחר מותו. ואילו 'במתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין' לא כתוב שום יפוי כח ולכן חוששים שמא התכוין להקנות אותה לאחר מיתה.

יטיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא וכו': ישב רב נחמן בר יצחק מאחורי רבא, ורבא ישב לפני רב נחמן. שאל רבא את רב נחמן - שמואל אמר 'במתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין' שחוששים שמא התכוין להקנותו בשטר (כלומר בקנין חליפין הכתוב בשטר), ולכן זה לא מועיל כי אין שטר לאחר מיתה. והרי שמואל אמר במקום אחר שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים אפילו שעשו קנין על כך, אם הוא הבריא מחוליו הוא חוזר בו. כי הדבר ידוע שהוא נתן את נכסיו רק על דעת שהוא ימות. משמע שאם הוא מת, המקבל קנה את הנכסים. והרי זה בדיוק אותו מקרה של 'מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין'!

ואחוי ליה בידיה וכו': רב נחמן סימן לרבא בידיו, ושתק. כאשר רב נחמן קם והלך, שאל רב נחמן בר יצחק את רבא מה הוא סימן לך? אמר לו רבא הוא סימן לי שבישכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים אע"פ שקנו מידו" מדובר במיפה את כוחו.

שאלה: היכי דמי מיפה את כחו? תשובה: אמר רב חסדא וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא: כתוב בשטר 'וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא' - 'עשינו קנין כתוספת וחזוק למתנה הזו'. ואם כן ברור שהשכיב מרע לא התכוון להקנות לו את הנכסים על ידי השטר, אלא השטר הוא רק יפוי כח, אבל כוונתו היתה שיזכה במתנה על ידי דיבורו.

*

פשיטא כתב לזה וכתב לזה: דבר פשוט הוא שאם השכיב מרע כתב את כל נכסיו לראובן, וחזר וכתבו לשמעון, אבל לא מסר להם את השטר, הרי זה דומה למה שרב דימי אמר - 'דייתיקי מבטלת דייתיקי', כלומר הדייתיקי (- מתנת שכיב מרע) של השני מבטלת את הדייתיקי של הראשון, לפי ששכיב מרע יכול לחזור בו, ולכן שמעון קנה כיון שהוא חזר בו ממתנתו לראובן.

כתב וזיכה לזה, כתב וזיכה לזה: אבל במקרה שהשכיב מרע כתב את כל נכסיו לראובן ומסר לו את השטר כדי שתהיה לו ראייה, ואח"כ כתב את כל נכסיו לשמעון ומסר לו את השטר כדי שתהיה לו ראייה, לדעת רב - הראשון קנה, ולדעת שמואל - השני קנה.

הגמ' מבאר את טעמים:

רב אמר ראשון קנה: כיון שלדעת רב מסירת השטר נחשבת כקניין, ולדעת רב מתנת שכיב מרע שכתוב בה קניין הדין הוא שאפילו אם הבריא אינו יכול לחזור בו.

ושמואל אמר שני קנה: כיון שלדעת שמואל אין מסירת השטר נחשבת כקניין, והדין הוא ששכיב מרע שכתב את כל נכסיו ללא קניין אם הבריא יכול לחזור בו, ואמרנו לעיל שלדעת שמואל כל שאם הבריא יכול לחזור בו הרי שגם אם לא הבריא יכול לחזור בו, ולכן הוא יכול לחזור בו מראובן ולתת לשמעון.

קושיא: והא אפליגו בה חדא זימנא במתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין: והרי רב ושמואל כבר נחלקו לעיל במתנת שכיב מרע שכתוב בה קניין, שלדעת רב אינו יכול לחזור בו לפי שהקניין עושה את המתנה כמתנת בריא, ולדעת שמואל יכול לחזור בו לפי שהיא ככל מתנת שכיב מרע, ומדוע הם נחלקו בזה שוב?

תירוץ: צריכא: רב ושמואל הוצרכו לחלוק בשניהם, לפי שאם הם היו נחלקים רק במחלוקת הראשונה היינו חושבים שרק שם אמר רב שיש לזה כח של בריא שיחול מחיים, משום שהיה שם קניין גמור, אבל במחלוקת השניה שלא היה קניין גמור, אלא רק צוואתו שכתב בשטר ומסר לו, היינו חושבים שרב מודה לשמואל שזה כמו מתנת שכיב מרע שיכול לחזור. לכן צריך לחדש שגם כאן סובר רב שהוא כמתנת בריא.

ואי אתמר בהא: ואם היתה רק המחלוקת השניה, היינו חושבים שרק בזה אמר שמואל שיכול לחזור, כיון שלא היה קניין גמור, אבל במחלוקת הראשונה שהיה קניין מודה שמואל לרב שהיא כמתנת בריא, לכן צריך לחדש ששמואל סובר שחוששים שרוצה להקנות לאחר מיתה.

בסורא מתנו הכי: כך שנו בישיבת סורא את המחלוקת בין רב ושמואל בכתב וזיכה לזה, אבל בישיבת פומבדיתא שנו דין אחר במחלוקתם, ולא הוזכרה מחלוקתם של רב ושמואל, וכך שנו:

אמר רב ירמיה בר אבא: שלחו מבתי מדרשו של רב לשמואל - ילמדנו רבינו, שכיב מרע שכתב את כל נכסיו לאחרים, ועשו קניין על המתנה, האם יכול לחזור בו?

שלח להו: ענה להם שמואל - אי אפשר לבטל את הקניין. דהיינו שסובר שמואל שאם כתב ומסר לו את השטר ועשה קניין הרי זה כמתנת בריא שאינו יכול לחזור בו.

סבור מיניה: סברו תלמידי רב לומר שדברי שמואל שאינו יכול לחזור בו זה רק כאשר רוצה לתת את הנכסים למישהו אחר, אבל אם רוצה לחזור בו כדי להשאיר את הנכסים לעצמו יכול לחזור בו.

אמר להו רב חסדא: כשבא רב הונא ממקום הנקרא 'כופרי' הוא פירש לנו את דברי שמואל, שאינו יכול חזור בו בין לעצמו ובין לאחרים.

*